

Aki rajzol, fest, ír... – Szerényi Gábor képteremtő művészetéről

Minden művészeti ág fejlődése a specializáció felé halad. Ez így van a képzőművészetben, s azon belül a grafikában is. A képgrafika utolsó évekbeli fejlődésére is az jellemző, hogy „akkor vagy sikeres, ha egy valamit művelsz, de azt intenzíven”, s ez a módszer a siker egyik záloga. Nos, Szerényi Gábor művészettel kapcsolatos és kifejezetten művészeti munkássága abszolút nem ez a kategória. A művész vállaltan sokféle tevékenységformával foglalkozik, de esetében az a különleges, hogy munkássága minden területen értékes, igényes.

Szerényi Gábor teljesen egyéni intonálású művészetének egyik kulcsa tán abban kereshető, hogy erősen önművelő alkat. Ugyan fiatalabb korában – ez a hetvenes évek elejére tehető – nagy hatással volt rá a magyar avantgárd nagy gurujának, Erdély Miklósnak a személyisége, ám végül képzőművészként nem azt az utat választotta, amelyre Erdély terelte volna, de gondolkozása, világról vallott felfogása, művészetének képi intellektualitása máig jelez valami – tán tudat alatti – örökséget. Ha Szerényi Gábor munkásságát kíséreljük meg elemezni, feltétlenül megemlítendő összetett sajtó- és médiabeli szerepe, sajtó- és televíziós szerkesztői munkássága, fokozottan pedig művészeti írói, elemzői tevékenysége. Írásaiban is mindig kitűnik érzékenységgel, felkészültséggel, könnyedséggel, publikációs mentesek mindenféle sznobizmustól, ugyanakkor szakmailag kivétel nélkül mélyre hatolóak, pontosak. Műveiben egyáltalán nem csak művészettel foglalkozik, hanem azok kis városi pillanatképek is tudnak lenni, minieszék, személyiségrajzok. Már szövegeiben is feltűnik kitűnő megfigyelő képessége, különösképpen úgy is fogalmazhatunk, hogy: felfigyelő képessége...

Pályaindulása éveiben tehát szimultán módon folytatott újságírói, szerkesztői és képzőművészeti tevékenységet (és még sok minden mást!), s jeles szakmai elismerés, hogy 1977 és 1991 között több, mint másfél száz rajza jelent meg az Élet és Irodalomban. Első munkái elfogadásakor még tapasztalhatta Nagy László költő (aki akkor a lap képszerkesztője volt) pályára orientáló segítőkészségét. Több napilapban jelentek meg rajzai, írásai, volt lapok képszerkesztője, míg immár hosszú évek óta rendszeresen a Magyar Nemzet hétvégi magazinjának dolgozik, fogalmazhatunk úgy, hogy jelennek meg képi látomásai, s mióta megvannak ennek a nyomdai lehetőségei, azóta nem csak fekete-fehérben, hanem színesben is megjelennek munkái. A művész képgrafikusi munkássága egy különleges eredménye, hogy hosszú évek óta műveli az *újságrajz* lassan kihunyónak tűnő műfaját, méghozzá egyedülálló kreativitással

és művészi eredménnyel. A Magyar Nemzet napilap hétvégi mellékletei művei, grafikái által, szorosan vett képzőművészeti szempontból is értékessé, értékké válnak. Az újságrajz elvileg alkalmazott műfaj, ám ő - a számára biztosított szabadsággal élve - kilép ennek minden kötöttségéből, s rajzai az autonóm műalkotás minősítésre is jogosan tartanak igényt. S mindezt fejeli meg, lehet, hogy legfontosabbiként, szuverén alkotóművészi munkássága, mely a tágan értelmezett grafikuművészi tevékenységet jelenti, képgrafikusként, karikatúristaként, illusztrátorként, festészeti karakterű képteremtőként. Ebben központi van a képgrafika rajzi megvalósulásaként előttünk álló jeles életmű, látomásos, szürrealista látásmódként is manifesztált mély művészi felfogása, amelytől sohasem áll távol a humor, a sajátos szatirikus felfogásmód, mely bravúros technikai alkalmazókészséggel párosul, s immár összetett színhatásokkal összegződik. Ahogy a művész fogalmazott: tombolóan színesek lettek, lehettek művei. Ez a fogalom - színes - valóságos és jelképes értelemben is alkalmazható művészetére. Rendszeresen megjelenő - újra csak nevezzük így - újságrajzai immár egyedülálló műfajt képviselnek a kortárs magyar képzőművészetben. Nem tudunk más olyan példáról, mint az övé, vagyis hogy éveken keresztül, heti rendszerességgel jelennek meg munkái, ráadásul folyamatosan villódzó ötletgazdagsággal. Képi világában hagyományosan sokszor tűnnek fel úgynevezett attribútumok, lényegi tárgyi elemek, melyek jellemzik művésze tartalmai, formai karakterét. Ilyen például a töltőtoll, amely végső soron ma már nincs is igazán bent használati tárgyaink körében, tehát már valamiféle múltira is utal, ám ugyanakkor Szerényi Gábor esetében kettős értelmet is kap. Egyrészt utal írói tevékenységére (az írók egy része még ma is töltőtollal ír!), ugyanakkor a töltőtoll számára kitűnő rajzeszköz, finom vonalteremtésre alkalmas, burjánzó, zsúfolt vonalhálóit remekül lehet vele papírra vetni. Vagyis töltőtollra alapozódik írói, rajzi munkássága. Látható is most közzétett rajzai között egy olyan tengerész figura, akinek lábszára alsó része és lábfeje egy-egy töltőtoll, illetve annak hegye... Ráadásul ez a tollhegy már rajzolatokat is teremtett! Az egyik hegy egyfajta geometrikus felfogásban rajzolt, a másik talán kalligráfiákat hoz létre. Vagyis a két hegy egészen másfajta stílusban dolgozik. A tengerész pedig, mint világjáró, világutazó, szintén lehet a rajzoló saját vágyakozása. Így válhat egy formailag semmiképpen annak nem nevezhető mű (amely azonban szimbolikus értelemben nagyon is igaz): *önarcképpé*... Szerényi Gábor sokszor használta munkái megvalósítása során a körzőt. No nem rajzolásra, hanem felbukkanó tárgyként! Olyannyira, hogy körzők kompozíciójából még úgynevezett objektet is készített. A körző, mint látványmotívum felhasználása és beépítése egy-egy műbe újszerű mondandók vizuális megjelenítését segítette elő.

Ábrázolói módszerében egyrészt tehát nagy szerepet kap a vonal, a burjánzó, kiismerhetetlenül tekerő vonal folyamatossága, ugyanakkor a felület alakításában alkalmanként a felület véglegesítése pontok halmazátára épül. A pontok tömege egész különleges vizuális effektusok érzékeltesére képes. Másik módszere a szinte árnyékrajzok világát megidéző nagy

fekete foltokból álló mű építése. Ez a felfogás is tele van áttételes gondolatok manifesztálásával. Amikor szobrok, emlékművek világát idézi, akkor a múlt és a jelen bravúros ütköztetését oldja meg, nem is beszélve arról, hogy az árnykép utalhat az árnyékra, s hogy a múlt művei ma már csak saját maguk árnyékai. Így válik képessé egy képi világ összetett gondolatok felvetésére. S ha mindent tetézi színalkalmazással, akkor a képgrafika már kilép e kategóriából és már-már átlép a festmény területére. Azért nem válik festménnyé, mert minden mű szerkezetében, hálózataiban továbbra is a rajz adja a mű megvalósulása döntő látványelemét, s munkái finom papírokon, kartonokon születnek meg. Színalkalmazása is különleges. Jeleztük már a tobzódás fogalmát, amely a maga valóságában is jól jelzi, hogy Szerényi Gábor szinte úszik az örömben, amikor a fekete-fehér kettősségét „hátrahagyva” színezheti műveit. Szinte tudatosan törekszik sajátos disszonanciára, s ha kell: harmóniára, amikor a rajzi látvány jelképes mondandójának például gúnnyal, humorral együttes megfogalmazásához élénk színösszeállítások csatlakoznak. A rajz sajátos derűje a színalkalmazás felfokozott vitalitásával egyesül.

Fontos meglátásokat tett közzé Szerényi Gábor munkásságáról Szurcsik József képzőművész, amikor így írt: „Művészetében a belső feszültség erőteljes gesztusaival olykor úgyszólván robbanásra kész teti műveit. Mégis a klasszikus grafika értékeire alapozva, kiváló rajzkészség és technikai felkészültség jellemzi Szerényi Gábor minden művét. Érdekes egybeesés, hogy a robbanékony, energikus feszültség és dinamika állandó mozgalmal vibrálása mégis sejtelmes érzékenységgel telik meg, pontosabban szelíd és finom szeretettel tölti fel képeit. Minden tollvonás, vonal vagy folt egyszerűen „csak úgy” beszédbe elegyedik a nézővel anélkül, hogy kinyilatkoztatna vagy megmásíthatatlan véleményét a nézőről ránk akarná terhelni.”

Valóban fontos a dinamikával, vibrálással együttes sejtelmes érzékenysége. Ami nem zárja ki, sőt művésze értékét csak fokozza, hogy ne foglalkozzon filozófiai dimenziókba is emelkedő gondolati dilemmákkal, néha abszurditásig fokozódó művészi töménységgel megjelenített társadalmi szituációkkal. Szellemi motívum arzenáljában sokszor bukkan fel a könyv, sokszor jelennek meg újságok, folyóiratok ábrázolásai. Ez jelzi, hogy a kultúra sorsa, jelene, helyzete, állapota, annak torzulása, a média befolyásoló ereje mennyire foglalkoztatja a művészt. Iróniára is rendkívül erőteljesen képes művészi világára azonban a néző sokszor reagálhat úgy, hogy „sírva vigadunk”. P. Szabó Ernő művészettörténész idézte Szerényi Gábort egyik írásában olyképpen, hogy: „nem a látható világ külső burka foglalkoztatja, hanem azok a mögöttes dolgok, amelyek alakulása azután mégis visszahat a látható világra.” S ez így igaz. Munkái látván először csak felismerjük motívumait, ám összetett asszociációkkal teli gondolati konstrukciói csak a látvány tüzetes elemzésével tárulnak fel előttünk. Módszerében sokszor jut fontos szerep a mondandó szuggesztivitásának elősegítése okán a karikatúrisztikus rajzi fogalmazásmódnak. Eltűzött arányok, felnagyítások, kicsinyítések, meghökkentő tárgyak, személyek felbukkanása segíti elő az erőteljes képi kompozíció megvalósulását. E felfogásával meglehe-

tősen magányos szereplője a kortárs magyar képzőművészetnek, melyben igen ritkán találkozunk azzal, hogy az adott esetben karikatúrára alapozódó rajz, mű sikeresen lép át a képgrafika műnemébe. Szerényi Gábor ezzel a sokféleséggel tehát távol tartva magát a művészi specializációtól, sajátos reneszánsz tágassággal értelmezi és gyakorolja művészi hivatását, amely különleges színfolt a kortárs magyar képzőművészetben.

S ha lejegyeztük korábban azt a fogalmat is művészetével összefüggésben, hogy humor, akkor hadd legyen a zárógondolat tén ilyen módon fogalmazva... A magyar vezetéknevek között van olyan, hogy Szelényi, de az nem ő, van olyan, hogy Selényi, de az sem ő, van szerény, ám az sem ő! Ő Szerényi. Vagyis odavalósi, Szerényből érkezett... Ilyen szemmel nézzük műveit.

Szerényi Gábor, *Dimenziók 3.*

Szerényi Gábor, *Brew*